

Söyleşi

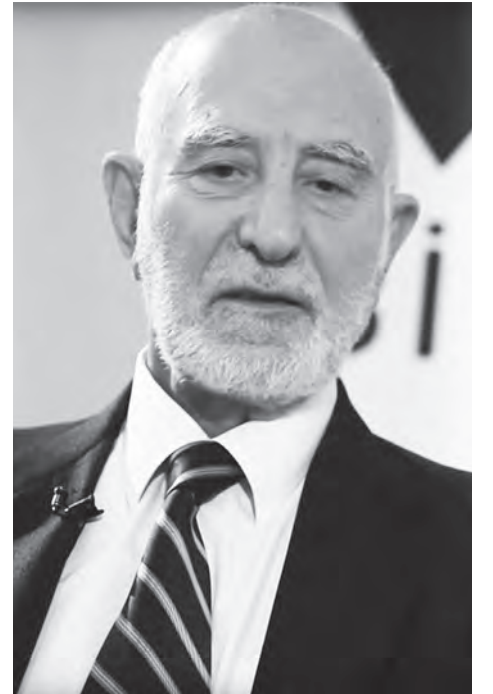
Dr. İhsan Erdem Kayral [TÜBİTAK Kitaplar Müdürlüğü

ODTÜ

Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü'nün Kurucularından

Prof. Dr. Ahmet RUMELİ

Ülkemizin en önemli üniversitelerinden olan Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü'nün kurucularından Prof. Dr. Ahmet Rumeli ile gerçekleştirdiğimiz söyleşide kendisinden çocukluk ve gençlik yıllarını, akademik hayata giriş sürecini, uzmanlık alanını ve Türkiye'de enerji sektörünün durumu ile ilgili atılması gereken adımları dinledik.

“Ülkemizin su kaynaklarından ve kömürden elektrik üretimi açısından potansiyelinin ancak üçte birini kullanabiliyoruz. Yoğun ihtiyaç nedeniyle, verimli bir yöntem olmamasına rağmen, doğalgazdan çok fazla elektrik üretiyoruz.”

1938’de Tatvan’da dünyaya gelen Prof. Ahmet Rumeli ilkokulu Tatvan’da tamamlıyor. İlkokulun ardından Tatvan’da ortaokul olmadığı için eğitimine bir yıl ara vermek zorunda kalıyor. Bir yıl sonra Tatvan’da ortaokul açılıyor ve eğitimine kaldığı yerden devam ediyor. Babasının görevi nedeniyle Bitlis’e tayin edilmesiyle ortaokul eğitimini 1953’te orada tamamlıyor. Orada da lise bulunmuyor, ancak ortaokul eğitimi devam ederken çeşitli girişimlerle şehirde bir lise açılıyor ve Prof. Rumeli ilk ve ortaokul arasındakine benzer bir yıl kaybı yaşamıyor. Lise 2. sınıfta iken o dönemde dört yıl olan lise eğitiminin üç yıla inmesiyle kaybettiği o bir yıl da telafi edilmiş oluyor. 1956’da liseyi birincilikle tamamlıyor.

Doktor olma hedefiyle üniversite hayatına başlayan Prof. Rumeli Ankara ve İstanbul’daki tıp fakülterine kabul ediliyor. Tercihini İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi’nden yana kullanıp birinci yılını üstün başarıyla tamamlıyor. Prof. Ahmet Rumeli yaz tatili için mem-

leketine döndüğünde arkadaşlarından beklemediği bir tepki görüyor. İki aylık yaz tatilinde arkadaşlarının kendisini mühendis olarak görmeyi hayal ettiklerini söylemesiyle zihninde böyle bir fikir doğuyor. İstanbul’a dönüşünde Tıp Fakültesi’nden ayrılıyor. Sınavda İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Bölümü’nü kazanarak kaydını bu bölüme yaptırıyor. Böylelikle akademik hayatına giden yolda ilk adımlarını atmış oluyor. Akademisyen olma hedefiyle yola çıkan Prof. Rumeli üniversite eğitimi boyunca çok disiplinli çalışıyor. O dönemde Elektrik Fakültesi’nde iki kürsü bulunuyor. Bunlardan ilki olan Kuvvetli Akım Kürsüsü’nde enerji, elektrik gibi konular, Zayıf Akım Kürsüsü’nde ise haberleşme, elektronik, bilgisayar kontrolü gibi konular ele alınıyor. Son sınıfa geldiğinde çalışma alanını belirleyerek dönemin Kuvvetli Akım Kürsü Başkanına kendisiyle çalışmak istediğini söylüyor. Hocası bu karardan memnuniyet duyuyor.

ODTÜ ile Tanışma

Mayıs 1962’de son sınavları öncesinde Elektrik İşleri Etüt İdaresi’nden gelen iş teklifini akademisyen olma planını gerekçe göstererek kabul etmiyor. Bu iş görüşmesine katılan hocalarından biri araştırma imkânlarından övgüyle bahsettiği, o dönemde yeni kurulmuş olan Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde akademisyenlik yapması tavsiyesinde bulunuyor. Bunun üzerine akademik kariyerine İTÜ yerine ODTÜ’de devam etme kararını Kürsü Başkanına ileterek iznini istiyor. Hocasının onayını alan Prof. Rumeli asistanlık başvurusu için Ankara’ya geliyor. Prof. Rumeli ODTÜ’nün o dönemde Kızılay’da bulunan binasının İTÜ’nün görkemli binalarına göre son derece mütevazı olduğunu belirtiyor. Fransızca bilen Prof. Rumeli başvurusunu gerçekleştirirken ODTÜ’nün eğitim dilinin İngilizce olduğunu öğreniyor. Başvuru formunu ilgili birimlere bıraksa da sonuç alamayacağı düşüncesiyle memleketine dönüyor. Memleketine döndüğünde başvuru formunda belirttiği adrese dönemin Mühendislik Fakültesi Dekanı ve Elektrik Mühendisliği Bölüm Başkanı Doç. Dr. Mustafa Parlar’dan bir mektup geliyor. Prof. Rumeli aldığı mektupla birlikte

Ankara’ya yeniden geliyor ve Mustafa Parlar ile tanışıyor. Mustafa Parlar’ın başkanlığında bir heyet tarafından yapılan bilimsel sınavda başarılı oluyor. Göreve başlamadan önce hocası kısa sürede akademik düzeyde İngilizce öğrenmesi ve ders anlatacak düzeye gelmesi hususunda Prof. Dr. Ahmet Rumeli’den söz alıyor. Hocasının ileri görüşlülüğünden övgüyle söz eden Prof. Rumeli bu sayede ODTÜ Elektrik Mühendisliği’nin kurucu akademisyenleri arasındaki yerini alıyor.

Sınavın ertesi günü bugünkü TBMM’nin ziyaretçi girişinin bulunduğu yerdeki bir Amerikan barakasında göreve başlıyor. Öğrenciler Meclis binasının girişi dışında kalan alanlarda zaman geçirebiliyor. Bölümde göreve başladığında başkan dışında üç yardımcı doçent bulunuyor. Asistan olarak akademik kadroya katılan beşinci kişi olan Prof. Rumeli bölümün kurulmasına katkıda bulunmaya başlıyor. Bölüm Başkanı Parlar’ın talebiyle çalışma alanını enerji olarak belirleyen Prof. Rumeli, doktora sonrasında da dönüşünde ODTÜ’de Enerji Kürsüsü’nü kurması için yurtdışında doktora yapmaya gönderiliyor.

Atatürk Barajı - Türkiye

Zorlu Bir Doktora Süreci

Prof. Ahmet Rumeli 1 Ocak 1964'te ODTÜ'nün kendisine sağladığı bursla Glasgow Üniversitesi'nde doktora eğitimine başlıyor. O dönemde İngiltere Elektrik İdaresi enerji şebekelerindeki bir arızanın giderilmesi için bir proje ile üniversiteye başvuruyor. Dönemin enerji alanındaki en yetkin üniversitelerinden biri olmasına rağmen üniversitede o konuyu araştıracak uzman bulamıyor. Araştırma görevi Prof. Rumeli'ye veriliyor. Ancak o konuda daha önce yapılmış bir doktora çalışması ve yayın olmadığı için araştırma sürecinin ilk aylarında hayli zorlanan Prof. Ahmet Rumeli daha sonra büyük bir gayretle çalışarak bazı sonuçlar elde ediyor. Çalışmaları sırasında bölüm başkanı'ndan ve danışmanından büyük destek gördüğünü ifade ediyor.

Prof. Rumeli'nin doktora yaptığı dönemde tez savunmaları bölüm başkanının, öğrencinin tez danışmanının ve üniversite dışından bir akademisyenin yer aldığı bir jüri önünde gerçekleştiriliyor. Jüride yer alan üçüncü kişi olan Liverpool Üniversitesi Elektrik Mühendisliği Bölüm Başkanı tezi inceledikten sonra Prof. Rumeli'ye herhangi bir sınav yapılmadan doktor unvanının verilmesi yönünde görüş belirtiyor. Çok büyük bütçeli bir proje için çalıştığını daha sonra öğrenen Prof. Rumeli doktora çalışmasını üç yıldan biraz uzun bir sürede tamamlamış oluyor. Hemen sonra da Liverpool Üniversitesi'nde çalışmak üzere aldığı teklifi ODTÜ'de zorunlu hizmeti olduğunu belirterek kabul etmiyor ve Ankara'ya geri dönüyor.

Doktora Sonrası ODTÜ Yılları

Prof. Rumeli'ye daha doktora için yurtdışına gitmeden önce, dönüşünde ODTÜ'de yüksek gerilim laboratuvarı kurma görevi veriliyor. Prof. Ahmet Rumeli doktora çalışmalarını yürütürken bir yandan da kendisine verilen görevi yerine getirmek amacıyla o konuyla ilgili araştırmalar yapıyor. Çalışmaları kapsamında İngiltere'deki Yüksek Gerilim Laboratuvarları'nı ziyaret ederek bilgi alıyor. Ülkeye döndüğünde ODTÜ'nün şimdiki yerleşkesinin mimarı Behruz Çinici ile birlikte çalışarak halen aktif olan Yüksek Gerilim Laboratuvarı'nın projesini tamamlıyor.

1974'te doçent olan Prof. Rumeli, üç yıl boyunca bürokraside Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nda Müsteşar Yardımcılığı, Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nde Genel Müdürlük gibi görevler üstlenirken akademiyle ilişkilerini hiç koparmıyor.

Uzun Süreli İkinci Yurtdışı Deneyimi

Prof. Rumeli bürokrasideki görev süresini tamamladıktan sonra yeniden ODTÜ'ye dönüyor ve akademik çalışmalarını tam zamanlı olarak sürdürüyor. O dönemde Suudi Arabistan yeni kurduğu üniversitelerde çalışmaları için Türkiye'nin ODTÜ, İTÜ gibi önde gelen üniversitelerinde görev yapan akademisyenlere iş teklifleri yapıyor. ODTÜ'de hak kazandığı ücretli ve ücretsiz izinleri kullanarak kendisine gelen teklifi kabul eden Prof. Rumeli böylelikle uzun süreli ikinci yurtdışı deneyimini Cidde'deki Kral Abdülaziz Üniversitesi'nde yaşıyor. Kral Abdülaziz Üniversitesi'ndeki görev süresini tamamlamasının ardından yeniden ODTÜ'ye dönen Prof. Ahmet Rumeli 2005'te emekli olana kadar ders vermeyi sürdürüyor. Emekliliğin ardından da ODTÜ ile bağlarını koparmayan Prof. Rumeli hâlâ Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü'nde ders veriyor.

Rüzgar türbinlerinden bir görünüm - Türkiye

Araştırma Alanı ve Enerjinin Önemi

Uzmanlık alanı enerji opsiyonu olan ve enerji konusundaki çalışmalarıyla tanınan bu kadar değerli bir akademisyenimizi yakalamışken kendisine konuyla ilgili sorular da yöneltiyoruz. Prof. Rumeli'nin çalışma alanı ülkenin enerji ihtiyacını karşılamak ve sürekli enerji sağlamak konularına odaklanıyor.

Prof. Rumeli elektrik enerjisinin su, kömür, doğal gaz gibi çeşitli kaynaklardan kolaylıkla elde edilebildiğini, farklı kaynaklara iletilebildiğini ve her tür enerjiye dönüştürülebildiğini vurguluyor. Konuyu GAP Bölgesi'nde elde edilen enerjinin enerji tüketimi yoğun olan İstanbul, İzmit gibi illere anında aktararak kullanılabilmesiyle örnekleniyor. Elektrik enerjisinin çevre dostu bir enerji olduğuna da değinen Prof. Rumeli, tüm dünyada bu enerjiye çok ihtiyaç duyulduğunu ifade ediyor.

Hocamıza, konuyla ilgili değerlendirmelerinin ardından ülkemizin enerji açısından mevcut durumunu ve potansiyelini soruyoruz. Prof. Rumeli Türkiye'nin enerji eldesinde önemli bir potansiyeli olduğunu, ancak bu potansiyelin henüz yeterince kullanılmadığını belirtiyor. Prof. Rumeli konuyu şu şekilde özetliyor: "Ülkemizin su kaynaklarından ve kömürden elektrik üretimi açısından potansiyelinin ancak üçte birini kullanabiliyoruz. Yoğun ihtiyaç nedeniyle, verimli bir yöntem olmamasına rağmen, doğalgazdan çok fazla elektrik üretiyoruz." Prof. Rumeli'ye göre, yenilenebilir enerji kaynakları açısından çok zengin olan ülkemiz bu kaynakları da yeterince kullanamıyor. Rüzgârın potansiyeline dikkat çeken Prof. Ahmet Rumeli ülke olarak bu alandaki üretimimizi iki kat artıracak kadar kaynağımız olduğunu söylüyor. Güneş enerjisi için de özellikle Akdeniz Bölgesi'nin elverişli olduğunu belirtiyor. Bununla birlikte güneş enerjisinin verimliliğinin düşük olmasını (yaklaşık %15'nin elektrik enerjisine dönüştürülebilmesini) en büyük sorun olarak değerlendiriyor.

Mevcut kaynakların yeterince kullanılmamasına bağlı olarak Prof. Ahmet Rumeli yurtdışından elektrik üretimi için kömür, sıvı yakıt satın alındığını, bu nedenle de ülkemizin elektrik enerjisi eldesi açısından %67 oranında dışa bağımlı olduğunu ifade ediyor.

Enerji eldesi ve tüketimi açısından gelişmiş ülkelerin gerisinde olan Türkiye'nin 2023 hedeflerine ulaşmasında enerji eldesinin yeterli düzeye çıkarılması en önemli konular arasında yer alıyor. Prof. Rumeli üretimin temel girdilerinden olan enerjinin ucuzlamasının rekabet gücümüzün artması açısından çok önemli olduğunu vurguluyor. Avrupa'daki gelişmiş ülkelerin üretim seviyesine ulaşmak için mevcut enerji eldesinin 2,5 katına çıkarılması gerektiğini de Hocamızdan öğreniyoruz.

Prof. Rumeli'ye göre bu amaca ulaşmak için mevcut tesislerin yenilenmesi ve yeni tesislerin kurulması önemli. Yurtdışına bağımlılığı azaltabilmek için de bu tip tesislerde kullanılacak teçhizatın üretilmesini sağlayacak yatırımlar yapılarak bu adımların desteklenmesi gerekiyor. Prof. Rumeli tesisleşmenin yanında eğitimin de önemli bir anahtar olduğunu düşünüyor. Buna göre ODTÜ, İTÜ, Yıldız Teknik Üniversitesi gibi büyük üniversiteler dışında da enerji alanında mühendis yetiştiren üniversitelerin sayısının artırılması gerektiğini vurguluyor.

Prof. Rumeli'den ülkemizin enerji sektörünün bu durumun farkında olduğunu ve enerji alanındaki yatırımlara son dönemde önem verilmeye başladığını, bunun sonucunda da umut verici gelişmeler olduğunu duymak bizi mutlu ediyor.

50 yılı geçen akademik hayatında, görev yaptığı ODTÜ Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü'nün kurucularının son temsilcisi olan Prof. Dr. Ahmet Rumeli'ye değerli vaktini ayırarak bizimle gerçekleştirdiği söyleşi için TÜBİTAK olarak çok teşekkür ederiz.

